

В. І. Довгань,
кандидат ветеринарних наук, доцент,
професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Хмельницького університету управління та права

УДК 351.779

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Досліджено сутність та порядок фінансування галузі ветеринарної медицини в Україні, визначено обсяг та структуру видатків на утримання установ ветеринарної медицини, проблеми фінансування галузі та окреслено перспективи їх вирішення.

Ключові слова: ветеринарна медицина, видатки Державного бюджету, надходження власних коштів, видатки державних установ ветеринарної медицини.

Забезпечення ветеринарно-санітарного та епізоотичного благополуччя у будь-якій державі залежить від багатьох факторів, одним із яких є фінансування галузі ветеринарної медицини, адже від того, наскільки повно та ефективно забезпечується надходження фінансових ресурсів на проведення протиепізоотичних заходів, охорону території нашої країни від занесення із територій інших держав або з карантинної зони збудників інфекційних хвороб тварин, контроль безпеки та якості харчових продуктів тваринного походження, залежить реалізація функцій держави у цій галузі діяльності.

Протягом останніх років категорія “фінансове забезпечення” підлягала дослідженню в багатьох вітчизняних наукових працях О. Д. Василика [1], Л. І. Карамушки, В. І. Євсєєва [2], С. І. Юрія [3], В. М. Опаріна [4] та ін. Проте думки науковців значно різняться при визначенні елементів і форм фінансового забезпечення. Крім того, достатньо поверхово аналізуються у науковій літературі питання фінансового забезпечення державного управління і взагалі не досліджуються проблеми фінансування галузі ветеринарної медицини.

Метою статті є дослідження джерел фінансового забезпечення державного управління в галузі ветеринарної медицини, визначення проблем та формулювання шляхів їх вирішення.

Фінансове забезпечення — це рушійна сила фінансового механізму, яка забезпечує процес нагромадження, розподілу або перерозподілу фінансових ресурсів з метою формування і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, які прямо або опосередковано впливають на різні сфери розвитку суспільства. Фінансове забезпечення ветеринарної медицини — це діяльність, яка здійснюється в межах органів фінансової системи держави та є формою участі в процесі розподілу грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів.

Порядок фінансування ветеринарної медицини регулюється Законом України “Про ветеринарну медицину” [5], у ХІІІ розділі якого встановлюється, що фінансування та матеріально-технічне забезпечення органів і установ державної ветеринарної медицини здійснюється за рахунок коштів Державного і місцевих бюджетів, а також за рахунок позабюджетних коштів (ст.ст. 97, 98, 99). Крім того, зазначено, що фінансування та матеріально-технічне забезпечення державної служби ветеринарної медицини здійснюються за рахунок коштів загального та

спеціального фондів Державного бюджету України. Внески до Міжнародного епізоотичного бюро та інших міжнародних організацій з питань ветеринарної медицини, членом яких є Україна, здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України.

У Державному бюджеті України закладаються кошти на фінансування таких статей видатків: керівництво та управління у сфері ветеринарної медицини та фітосанітарної служби України; протиепізоотичні заходи та участь у Міжнародному епізоотичному бюро; організація і регулювання діяльності установ у системі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України. Як свідчать дані, наведені в табл. 1, обсяг видатків з Державного бюджету на ветеринарну медицину протягом аналізованого періоду збільшився вдвічі, але при цьому більш ніж на 40 % скоротились витрати на проведення протиепізоотичних заходів та участь у Міжнародному епізоотичному бюро. Проте слід відзначити значне зростання витрат на організацію і регулювання діяльності установ у системі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України на 93 %. Зокрема значне зростання спостерігається у 2011 р., що пов'язане із об'єднанням функцій Державного комітету ветеринарної медицини та Фітосанітарної служби України. Крім того, зростають витрати на керівництво та управління у сфері ветеринарної медицини та фітосанітарної служби України майже у 3 рази в 2012 р., порівняно з 2008 р.

Таблиця 1

**Видатки з Державного бюджету на фінансування управління
в галузі ветеринарної медицини (тис. грн.)**

№ з/п	Статті видатків	Роки					Темп зростання з 2012 р. до 2008 р., %
		2008	2009	2010	2011	2012	
1.	Керівництво та управління у сфері ветеринарної медицини та фітосанітарної служби України	–	115034,5	117817,1	123738,0	300747,0	–
2.	Протиепізоотичні заходи та участь у Міжнародному епізоотичному бюро	173613,5	111747,6	112660,9	102679,3	103752,0	59,7603
3.	Організація і регулювання діяльності установ у системі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України	781722,5	892404,1	1024482,2	1200624,1	1511391,7	193,341
Всього видатків		955336	1119186	1254960	1427041	1915891	200,546

Примітка. Складено автором на основі даних [6; 7; 8; 9; 10].

У розрізі структури видатків рис. 1 спостерігаємо, що найбільшу питому вагу становлять видатки на організацію і регулювання діяльності установ у системі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України. Так, їх частка у 2008–2012рр. складала від 81,83 до 78,89 %.

Більш ґрунтовне дослідження джерел фінансування видатків свідчить, що дві треті фінансуються за рахунок загального фонду Державного бюджету, а одна третя — за рахунок спеціального фонду; 95,13 % — становили видатки споживання, з них 54,45 % — видатки на оплату праці, а 2,5 % — витрати на оплату праці. Видатки розвитку склали в цілому лише 4,8 % загального обсягу видатків.

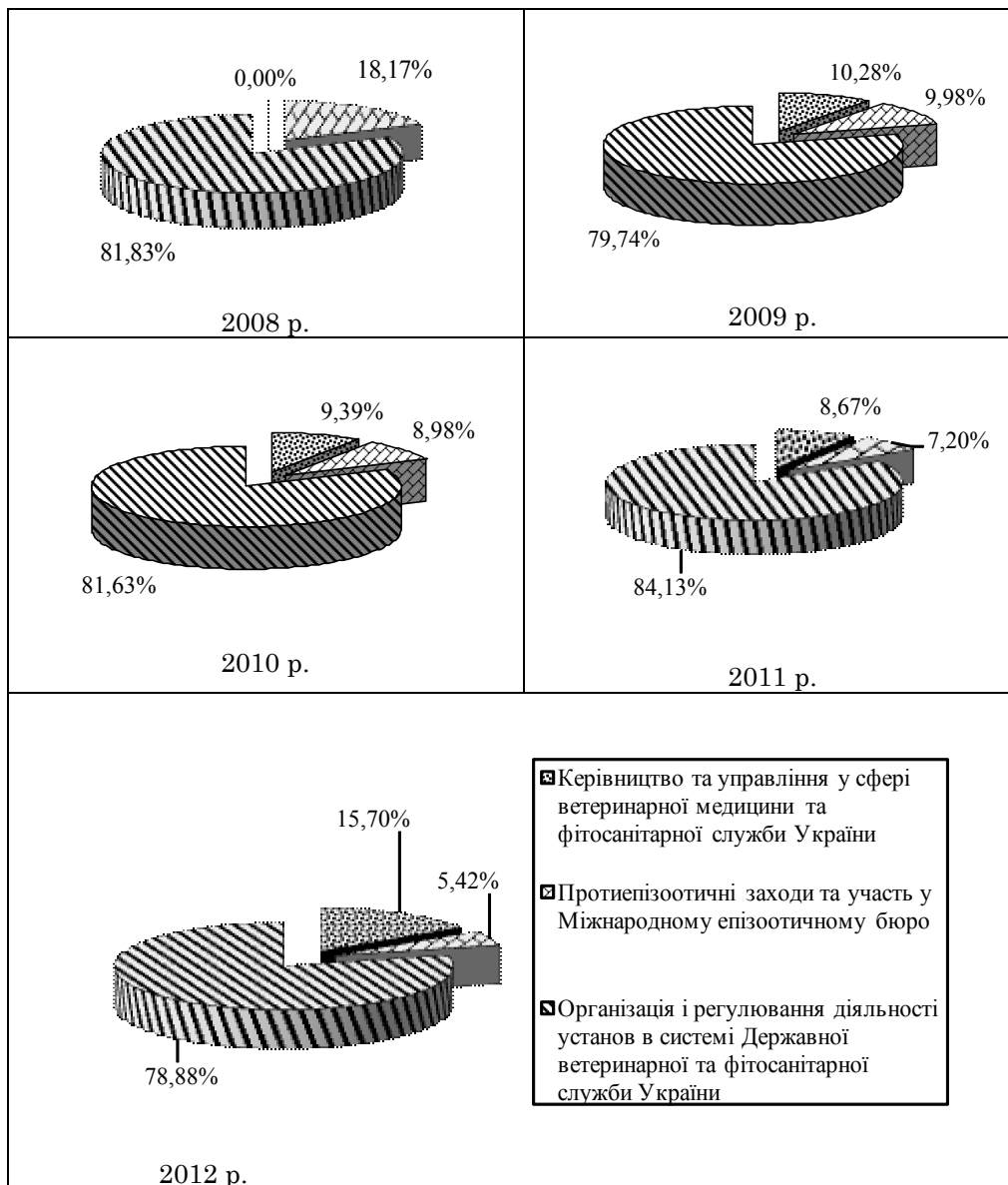

Рис. 1. Структура видатків Державного бюджету України на фінансування ветеринарної медицини у 2008–2012 рр.

Примітка. Складено автором на основі даних [6; 7; 8; 9; 10].

Позабюджетні кошти установ державної ветеринарної медицини формуються за рахунок надходжень за господарськими договорами від підприємств, установ, організацій та громадян за надання послуг і виконання робіт; частини коштів від сплати адміністративних штрафів; добровільних внесків підприємств, установ,

№ з/п	Назва державної установи ветеринарної медицини	2009 р.		
		власні надходження, тис. грн.	видатки, тис. грн.	співвідношення доходів та витрат, %
1	2	3	4	5
1.	ГУВМ в АР Крим	16489,30	16439,90	100,30
2.	ГУВМ у Вінницькій області	16393,50	15976,05	102,61
3.	ГУВМ у Волинській області	8442,30	8356,90	101,02
4.	ГУВМ у Дніпропетровській області	22441,10	21618,80	103,80
5.	ГУВМ у Донецькій області	22097,40	21871,10	101,03
6.	ГУВМ у Житомирській області	12529,00	12376,12	101,24
7.	ГУВМ у Закарпатській області	1731,20	1650,88	104,87
8.	ГУВМ у Запорізькій області	15743,12	15133,97	104,03
9.	ГУВМ в Івано-Франківській області	5356,90	5332,10	100,47
10.	ГУВМ у Київській області	28761,80	27313,20	105,30
11.	ГУВМ у Кіровоградській області	9495,80	9598,20	98,93
12.	ГУВМ у Луганській області	16390,40	16470,47	99,51
13.	ГУВМ у Львівській області	10525,13	10462,67	100,60
14.	ГУВМ у Миколаївській області	22224,93	20554,43	108,13
15.	ГУВМ в Одеській області	31263,63	31232,49	100,10
16.	ГУВМ у Полтавській області	33048,46	32131,85	102,85
17.	ГУВМ у Рівненській області	8428,14	8180,46	103,03
18.	ГУВМ у Сумській області	12340,60	11870,80	103,96
19.	ГУВМ у Тернопільській області	4193,80	4358,80	96,21
20.	ГУВМ у Харківській області	24534,67	23051,36	106,43
21.	ГУВМ у Херсонській області	15127,00	14353,00	105,39
22.	ГУВМ у Хмельницькій області	15302,10	15019,00	101,88
23.	ГУВМ у Черкаській області	17556,99	15994,32	109,77
24.	ГУВМ у Чернівецькій області	4384,50	4265,20	102,80
25.	ГУВМ у Чернігівській області	16914,42	16074,82	105,22
26.	ГУВМ у м. Києві	26463,70	26030,70	101,66
27.	ГУВМ у м. Севастополі	2873,50	2859,60	100,49
28.	Донецька РС ДВК	3074,94	2962,37	103,80
29.	Львівська РС ДВК	6651,19	4265,20	155,94
30.	Одеська РС ДВК	17840,54	15363,89	116,12
31.	Південно-Західна РС	18228,43	14661,69	124,33

Таблиця 2
Надходження власних коштів та використання надходжень державними
установами ветеринарної медицини

2010 р.			2011 р.		
власні надходження, тис. грн.	видатки, тис. грн.	співвідношення доходів та витрат, %	власні надходження, тис. грн.	видатки, тис. грн.	співвідношення доходів та витрат, %
6	7	8	9	10	11
19987,60	18975,60	105,33	22734,55	22510,62	100,99
18372,90	18273,10	100,55	25970,56	24342,69	106,69
9937,40	9859,10	100,79	12875,52	12546,88	102,62
24334,90	23511,10	103,50	34320,91	31879,83	107,66
23640,50	22929,90	103,10	30899,82	29747,24	103,87
14026,40	13913,40	100,81	17494,43	17705,89	98,81
2025,80	1980,20	102,30	2653,41	2559,81	103,66
17649,10	17432,50	101,24	21449,32	20738,71	103,43
6932,40	6809,90	101,80	9061,77	8752,59	103,53
33587,30	32357,60	103,80	51216,46	43911,11	116,64
10337,90	9765,20	105,86	14344,87	13286,81	107,96
18509,20	17687,10	104,65	24623,16	24008,83	102,56
12770,80	12007,70	106,36	13630,64	14685,88	92,81
18356,30	20012,90	91,72	24201,68	21283,89	113,71
38124,90	32371,00	117,77	42708,51	452,95	9428,97
32201,10	32103,60	100,30	44399,73	42506,31	104,45
9811,50	9719,60	100,95	11718,00	11667,31	100,43
14003,80	14317,70	97,81	19300,56	18421,70	104,77
4762,70	4468,90	106,57	8753,17	8248,57	106,12
26138,00	26976,10	96,89	34230,42	31294,08	109,38
15961,90	16300,10	97,93	18780,86	18277,65	102,75
17788,60	17761,30	100,15	22781,23	21906,90	103,99
21575,00	21188,80	101,82	24590,52	22556,86	109,02
5108,70	5382,60	94,91	6105,03	8613,08	70,88
19114,90	18333,20	104,26	22814,72	21754,50	104,87
33123,40	33373,30	99,25	30233,63	27864,60	108,50
3136,20	2966,50	105,72	3511,95	3330,65	105,44
2337,10	2319,20	100,77	2742,09	2684,04	102,16
4864,80	5624,50	86,49	5150,40	6689,89	76,99
11504,50	13748,50	83,68	11890,00	13406,28	88,69
17769,00	18691,70	95,06	30167,20	25965,45	116,18

Примітка. Складено автором на основі даних Держветфітослужби.

громадських організацій і громадян та інших джерел, незаборонених державою. Оплата експертизи та випробування з метою реєстрації в Україні ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та готових кормів здійснюється за рахунок коштів заявника згідно з преїскурантом, затвердженим відповідно до законодавства.

Оплата послуг спеціалістів ветеринарної медицини, які провадять ветеринарну практику, за виконання обов'язкових або необхідних протиепізоотичних заходів згідно з переліком та у розмірах, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел, незаборонених законом. Тарифи на ветеринарні послуги затверджуються відповідно до законодавства про ціни та ціноутворення.

У табл. 2 наведено дані щодо формування власних надходжень державних установ ветеринарної медицини. Дані табл. 2 свідчать, що власні надходження коштів майже по усіх державних установах ветеринарної медицини перевищують видатки. Так, сума надходжень у 2009 р. перевищувала видатки на 5,17 %, у 2010 р. — на 0,94 %, а у 2011 р. — на 11,35 %.

Зокрема необхідно відзначити, що у 2011 р. сума надходжень по Головному управлінню ветеринарної медицини в Одеській області в 94,2 раза перевищує суму видатків. У 8,8 раза більше доходів, порівняно з видатками, забезпечила міжобласна спеціалізована держлабораторія ветмедицини по хворобах птиці м. Донецьк. Проте окремі держустанови не можуть у повній мірі забезпечити самофінансування власної діяльності. Так, власних доходів вистачає лише на 74,23 % фінансування видатків Придніпровській РС ДВК; Одеській РС ДВК — на 88,69 % видатків; Львівській РС ДВК — 76,99 %, ГУВМ у Чернівецькій області — 70,88 %; ГУВМ у Львівській області — 92,81 % та ГУВМ у Житомирській області — 98,81 %.

Звичайно, така ситуація складається за рахунок надання певного переліку платних послуг державними установами ветеринарної медицини. Визначимо їх структуру та тенденцію зміни за 2009–2011 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Зміна структури надходження власних коштів державних установ ветеринарної медицини

№ з/п	Стаття надходження коштів	2009 р.		2010 р.		2011 р.		Зміна з 2011 р. до 2009 р., (+/-), тис. грн.
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
1.	Лікування тварин	24696,00	5,03	24210,50	4,57	33456,57	4,93	8760,57
2.	Лабораторні дослідження	89665,65	18,26	107114,90	20,22	205807,49	30,33	116141,84
3.	Видача ветдокументів	140975,00	28,70	186770,80	35,25	177561,03	26,17	36586,03
4.	Адміністративні послуги	–	–	3685,00	0,70	74870,37	11,03	74870,37
5.	Диспансеризація	–	–	33,30	0,01	38472,76	5,67	38472,76
6.	Реалізація ветпрепаратів	4557,56	0,93	3514,70	0,66	5514,07	0,81	956,51
7.	Дезінфекційні та дератизаційні роботи	14192,88	2,89	2244,50	0,42	3775,51	0,56	-10417,37
8.	Плата за оренду майна	110956,28	22,59	122449,50	23,11	776,91	0,11	-110179,37
9.	Інші надходження	106114,71	21,61	79789,70	15,06	138283,50	20,38	32168,79
	Всього	491158,08	100,00	529812,90	100,00	678518,21	100,00	187360,13

Примітка: Складено автором на основі даних Держветфітослужби.

Наведені дані свідчать, що основна частина коштів державних установ ветеринарної медицини формується за рахунок проведення лабораторних досліджень, у т. ч. на ринках (30,3 % від загального обсягу в 2011 р.), видачі ветеринарних документів (26,17 %) та інших надходжень (20,38 %). Проте частка власних надходжень не є сталою і змінюється щорічно. Зокрема питома вага надходжень від лабораторних досліджень та ветеринарно-санітарної експертизи варіюється від 18,26 % у 2009 р. до 30,33 у 2011 р. Також значно змінюється частка плати за оренду майна — з 22,59 % у 2009 р. до 0,11 % у 2011 р. Крім того, на загальному тлі абсолютного приросту майже всіх показників має місце і зниження рівня надходження коштів від дезінфекційних та дератизаційних робіт на 10,4 млн. грн., хоча попит на послуги такого типу є відносно стабільним. Найважливіша ситуація складається у зв'язку із появою на ринку інших організацій, які надають аналогічні послуги з нижчими тарифами, порівняно із тарифами державних установ.

Аналіз статей видатків бюджетних установ ветеринарної медицини (табл. 4) переконливо свідчить, що найбільшу питому вагу в структурі видатків становлять видатки на оплату праці від 28,09 % у 2009 р. до 44,77 % у 2011 р. Крім того, значна частина коштів витрачається на придбання товарів та послуг (15,18 %), купівлю медикаментів та перев'язувального матеріалу (8,87 %) у 2011 р. Проте структура видатків не є постійною і з року в рік змінюється. Зокрема зростає частка витрат на оплату праці, нарахування на заробітну плату, придбання медикаментів та перев'язувального матеріалу, оплату послуг тощо.

Таблиця 4
Зміна структури видатків державних установ ветеринарної медицини

№ з/п	Стаття видатків	2009 р.		2010 р.		2011 р.		Зміна з 2011 р. до 2009 р. (+/-), тис. грн.
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
1.	Заробітна плата	131193,00	28,09	157195,00	29,95	272831,26	44,77	141638,26
2.	Нарахування на заробітну плату	47840,90	10,24	55085,30	10,50	73622,66	12,08	25781,76
3.	Придбання товарів і послуг	108642,74	23,26	95522,00	18,20	92529,21	15,18	-16113,53
4.	Медикаменти та перев'язувальний матеріал	19556,00	4,19	23112,50	4,40	54073,15	8,87	34517,15
5.	Продукти харчування	78825,89	16,88	312,90	0,06	481,75	0,08	-78344,14
6.	Оплата послуг (крім комунальних)	10775,00	2,31	12562,10	2,39	38916,97	6,39	28141,97
7.	Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	21342,60	4,57	15887,20	3,03	38961,66	6,39	17619,06
8.	Придбання обладнання та предметів довгострокового користування	32538,00	6,97	8163,80	1,56	35663,10	5,85	3125,10
9.	Капітальний ремонт інших об'єктів	13444,90	2,88	15801,20	3,01	1217,19	0,20	-12227,71
10.	Інші видатки	2845,19	0,61	141212,10	26,91	1086,21	0,18	-1758,98
	Всього	467004,22	100,00	524854,1	100,00	609383,16	100,00	142378,94

Примітка: складено автором на основі даних Держветфітослужби.

Частка інших витрат зменшується: знизилась витрати на придбання продуктів харчування, придбання обладнання та предметів довгострокового користування, капітальний ремонт інших об'єктів. В абсолютному значенні статей видатків теж відбуваються зміни: на 141,6 млн. грн. зросли витрати на оплату праці, на 34,5 млн. грн. збільшились видатки на придбання медикаментів та перев'язувального матеріалу при одночасному зменшенні витрат на придбання товарів та послуг на 16,1 млн. грн., продуктів харчування — на 78,3 млн. грн. тощо.

При плануванні бюджету державної установи на майбутні періоди, на нашу думку, необхідно прогнозувати обсяги надходження та витрачання коштів як в цілому, так і по окремих статтях доходів та видатків. У зв'язку з цим, необхідно використовувати весь інструментарій статичних прогнозів, які при побудові багатофакторних моделей залежностей дозволяють врахувати всі впливи зміни чинникової ознаки та виявити зміну результативного показника.

Результати проведеного дослідження засвідчують, що фінансування діяльності установ ветеринарної медицини відбувається як за рахунок бюджетних коштів, так і за рахунок надходжень за господарськими договорами від підприємств, установ, організацій та громадян за надання послуг і виконання робіт; частини коштів від сплати адміністративних штрафів; добровільних внесків підприємств, установ, громадських організацій і громадян та інших джерел, незаборонених державою. Проте динаміка надходження коштів та аналіз структури фінансових ресурсів свідчить, що існує певний перелік проблем пов'язаних, із фінансуванням протиепізоотичних заходів, формуванням власних надходжень тощо. Основними причинами такої ситуації є:

— недосконалість нормативно-правової бази та існуючої системи звітності. Діючими нормативно-правовими актами не проведено чіткий розподіл між використанням бюджетних коштів на фінансування установ ветеринарної медицини та коштами програм на проведення протиепізоотичних заходів;

— відсутній механізм використання коштів, спрямованих на протиепізоотичні заходи, незапроваджена окрема звітність щодо виконання результативних показників програми на проведення протиепізоотичних заходів;

— відсутній єдиний законодавчо-визначений механізм планування обсягів фінансового забезпечення галузі ветеринарної медицини тощо.

З огляду на результати дослідження, з метою удосконалення фінансового забезпечення галузі ветеринарної медицини та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів вважаємо за доцільне:

1. При формуванні обсягів бюджетного фінансування галузі ветеринарної медицини по окремих регіонах враховувати фактичне використання ветеринарних препаратів у попередніх роках, наявність залишків та зазначати їх оптимальну розфасовку відповідно до чисельності поголів'я тварин в окремих населених пунктах.

2. Розподіл коштів на проведення протиепізоотичних заходів здійснювати з урахуванням чисельності поголів'я тварин та епізоотичної ситуації у регіонах.

3. Запровадити систему звітності щодо реалізації заходів програми з проведення протиепізоотичних заходів із визначенням обсягів та джерел витрачання бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. *Василик, О.* Державні фінанси України [Текст]: [підручн.] / О. Василик, К. Павлюк. — К.: НІОС, 2004. — 608 с.
2. *Карамушка, Л. І.* Сучасні наукові підходи до бюджетування охорони здоров'я в ринковому середовищі [Текст] / Л. І. Карамушка, В. І. Євсєєв // Україна. Здоров'я нації. — 2007. — № 1. — С. 94–99.
3. *Юрій, С. І.* Фінанси: вишкіл студії [Текст]: [навч. посіб.] / С. І. Юрій. — Тернопіль: Карт-бланш, 2002. — 357 с.

4. Опарін, В. М. Фінанси (Загальна теорія) [Текст] : [навч. посіб.] / В. М. Опарін. — К. : КНЕУ, 2002. — 240 с.
5. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25.06.1992 р. № 2498-ХІІ [Текст] // ВВР. — 1992. — № 36. — Ст. 531.
6. Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України : Закон України від 28.12.2007 р. № 107-VI [Текст] // ВВР. — 2008. — № 5-8. — Ст. 62.
7. Про Державний бюджет України на 2009 рік : Закон України від 26.12.2008 р. № 835-VI [Текст] // ВВР. — 2009. — № 21-22. — Ст. 680.
8. Про Державний бюджет України на 2010 рік : Закон України від 27.04.2010 р. № 2154-VI [Текст] // ВВР. — 2010. — № 22-23; № 24-25. — Ст. 668.
9. Про Державний бюджет України на 2011 рік : Закон України від 23.12.2010 р. № 2857-VI [Текст] // ВВР. — 2011. — № 7-8. — Ст. 194.
10. Про Державний бюджет України на 2012 рік : Закон України від 22.12.2011 р. № 4282-VI [Текст] // ВВР. — 2012. — № 34-35. — Ст. 1380.

*Рекомендовано до друку кафедрою державного управління та місцевого самоврядування
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 5 від 22 січня 2013 року)*

Надійшла до редакції 28.01.2013

Довгань В. И. Финансовое обеспечение государственного управления в области ветеринарии

Исследована сутність и порядок фінансування отрасли ветеринарної медицини в Україні, определены объем и структура расходов на содержание учреждений ветеринарної медицины, проблемы фінансування отрасли и намечены перспективы их решения.

Ключевые слова: ветеринарная медицина, расходы Государственного бюджета, поступления собственных средств, расходы государственных учреждений ветеринарної медицины.

Dovgan, V. I. Financial Provision of State Administration of Branch of Veterinary Medicine

The article investigates the essence and funding procedure of veterinary medicine in Ukraine. The amount and structure of the funding for the institutions of veterinary medicine have been determined. Also the problems of financing the branch are formed and outlooks for their solution are outlined.

Keywords: veterinary medicine, state budget expenditures, receipts of internal funds, costs of state institutions of veterinary medicine.

